

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-63)

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ 5 HAZİRAN 2026

Sağlıklı bir yaşamın sürdürülebilmesi; temiz hava, güvenli içme ve kullanma suyu ile korunmuş bir doğal çevrenin varlığına bağlıdır. Sağlıklı bir çevrenin sağlanmasıyla küresel hastalık yükünün yaklaşık dörtte birinin önlenebileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve çevresel kirliliğin giderek artması, insan sağlığını hem doğrudan hem de gıda güvencesizliği, zorunlu göç hareketleri ve sosyal eşitsizliklerin derinleşmesi gibi dolaylı mekanizmalar aracılığıyla tehdit etmektedir. Ayrıca zararlı radyasyona maruz kalım, kimyasalların güvenli olmayan şekilde kullanımı ve sağlıksız çalışma koşulları, çevresel risk faktörlerine bağlı hastalık yükünün artmasına katkıda bulunan başlıca etkenler arasında yer almaktadır.¹

Bu sorunlara yönelik küresel farkındalığı artırmak ve uluslararası ölçekte harekete geçmek bakımından Dünya Çevre Günü kritik bir işlev üstlenmektedir. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) öncülüğünde düzenlenen Dünya Çevre Günü, her yıl 150'den fazla ülkede milyonlarca insanı, binlerce kuruluşu ve hükümeti bir araya getirerek dünyanın en büyük çevre farkındalığı platformlarından biri hâline gelmiştir. 1972 yılında BM Genel Kurulu tarafından tesis edilen ve ilk kez 5 Haziran 1973'te kutlanan bu gün; farkındalığı artırmak, değişimi teşvik etmek ve daha sağlıklı, daha sürdürülebilir bir gezegen için küresel eylemi güçlendirmek amacıyla her yıl kutlanmaya devam etmektedir.²

Her yıl farklı bir temaya odaklanan Dünya Çevre Günü, 2026 yılında merkezine iklim değişikliğini almaktadır. Bu kapsamda, gezegenimizin verdiği acil sinyaller ile insanlığın bu uyarılara nasıl bir yanıt vereceği ele alınmakta ve UNEP'in küresel kampanyası, herkesi sorumluluk almaya, daha kararlı adımlar atmaya ve halihazırda dönüşüm içinde olan dünyaya yön vermeye çağırılmaktadır.³ Bu yıl belirlenen iklim merkezi temalarla gerçekleştirilecek Dünya Çevre Günü etkinliklerine Azerbaycan ev sahipliği yapmaktadır.⁴ Ülkemizde de "Dünya Bize Emanet" başlıklı etkinlikler planlanmıştır.⁵

İklim değişikliği, insan sağlığına yönelik temel bir tehdit oluşturmaktadır. Söz konusu kriz, fiziksel çevrenin yanı sıra; sosyal ve ekonomik koşullar ile sağlık sistemlerinin işleyişi de dahil olmak üzere, hem doğal hem de beşeri sistemlerin tüm boyutlarını etkilemektedir. Bu doğrultuda iklim değişikliği; sıcak dalgaları, orman yangınları, sel baskınları, tropikal fırtınalar ve kasırgalardan kaynaklanan insani acil durumları doğrudan tetiklemekte; söz konusu krizler ise ölçek, sıklık ve şiddet bakımından giderek artış göstermektedir. Bilimsel araştırmalar, halihazırda 3,6 milyar insanın iklim değişikliğine karşı yüksek derecede kırılgan bölgelerde yaşadığını ortaya koymaktadır. İki bin otuz ile 2050 yılları arasında iklim değişikliğinin; yalnızca yetersiz beslenme, sıtma, ishal ve sıcaklık stresi nedeniyle yılda yaklaşık 250.000 ek ölüme yol açacağı öngörülmektedir. Sağlık üzerindeki doğrudan hasar maliyetlerinin 2030 yılına kadar yıllık 2 ila 4 milyar ABD doları arasında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Çoğunlukla gelişmekte olan

¹ [İnternet] https://www.who.int/health-topics/environmental-health#tab=tab_1 Erişim:22.05.2026

² [İnternet] <https://www.worldenvironmentday.global/2026/about/history> Erişim:22.05.2026

³ [İnternet] <https://www.unep.org/events/un-day/world-environment-day-2026> Erişim:23.05.2026

⁴ [İnternet] <https://www.worldenvironmentday.global/2026/about/theme-and-host> Erişim:24.05.2026

⁵ [İnternet] <https://tekirdag.csb.gov.tr/haberler/5-haziran-dunya-cevre-gunu-ve-1-5-haziran-2026-turkiye-cevre-haftasi-davetiyesi-305317> Erişim: 01.06.2026

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-63)

ülkelerde yer alan ve sağlık altyapısı zayıf olan bölgeler, hazırlık ve müdahale süreçlerinde dış destek olmaksızın bu krizle mücadele etme noktasında en yetersiz kalacak alanlardır. Ulaşım, gıda ve enerji kullanımı tercihlerinin iyileştirilmesi yoluyla sera gazı emisyonlarının azaltılması, özellikle hava kirliliğinin azaltılması vasıtasıyla halk sağlığı açısından son derece büyük kazanımlar sağlama potansiyeline sahiptir.⁶

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın 13. maddesi olan "İklim Eylemi", iklim değişikliğini küresel medeniyet için somut ve geciktirilemez bir tehdit olarak ele almaktadır. Etkileri günümüzde belirgin şekilde hissedilen bu kriz, küresel ölçekte acil ve kararlı adımlar atılmadığı takdirde geri döndürülemez sonuçlar doğurma riski taşımaktadır. Öte yandan bu süreç, yalnızca bir risk yönetimi unsuru olarak görülmemeli; altyapının modernizasyonu, yeni istihdam alanlarının yaratılması ve sürdürülebilir bir refah düzeninin inşa edilmesi adına stratejik bir dönüşüm fırsatı olarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda yürütülecek mücadelenin temel bileşenlerini ise nitelikli eğitim, teknolojik inovasyon ve uluslararası taahhütlere tam uyum prensipleri oluşturmaktadır.

Söz konusu amaca ulaşılması doğrultusunda, hem küresel ve yapısal düzeydeki stratejik hedefler hem de bireysel ölçekte hayata geçirilebilecek eylemler şu şekilde detaylandırılmaktadır:

Küresel ve Yapısal Hedefler

- ✓ **İklim Kaynaklı Afetlere Karşı Direncin Artırılması:** Tüm ülkelerde iklimle bağlantılı tehlikelere ve doğal afetlere karşı uyum kapasitesinin ve toplumsal direncin güçlendirilmesi.
- ✓ **Ulusal Politikalara Entegrasyon:** İklim değişikliğiyle mücadele önlemlerinin devletlerin ulusal stratejilerine, kalkınma planlarına ve kamu politikalarına dahil edilmesi.
- ✓ **Eğitim ve Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi:** İklim krizinin etkilerini azaltma, uyum sağlama, zarar azaltma ve erken uyarı sistemleri konularında kurumsal ve insani kapasitenin eğitim yoluyla artırılması.
- ✓ **Uluslararası Taahhütlerin Uygulanması:** Gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarına yönelik olarak Yeşil İklim Fonu (GCF) aracılığıyla yıllık 100 milyar dolarlık kaynağı harekete geçirme taahhüdünü eksiksiz yerine getirmesi.
- ✓ **Kapsayıcı Planlama Mekanizmalarının Kurulması:** En az gelişmiş ülkeler ve küçük ada devletlerinde; özellikle kadınları, gençleri, yerel ve kırılğan toplulukları odağa alan etkili iklim planlama kapasitelerinin geliştirilmesi.

Bireysel Düzeyde Atılabilecek Adımlar

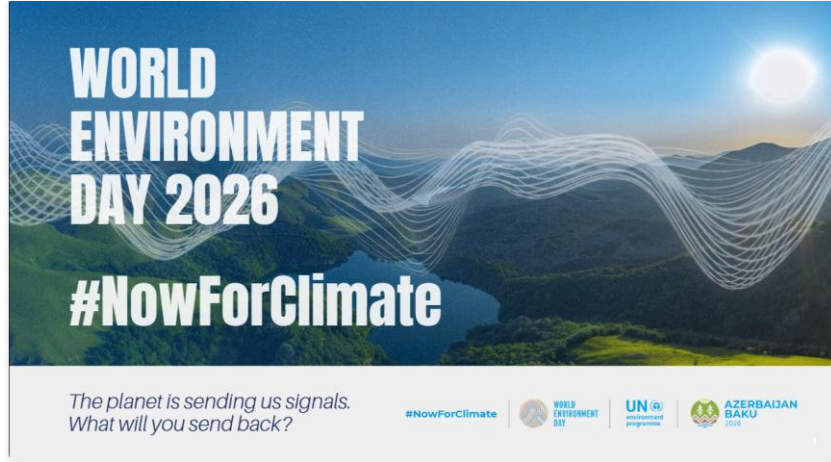
- ✓ **Sürdürülebilir Ulaşım Tercihleri:** Karbon emisyonlarını azaltmak amacıyla bireysel araç kullanımı yerine yürüyüş, bisiklet veya toplu taşıma araçlarına yönelmesi.
- ✓ **Bilinçli Tüketim ve Atık Yönetimi:** Kâğıt, cam, plastik, metal ve elektronik atıkların geri dönüşüme kazandırılması, gıda atıklarının ise kompost yapılarak toprağa geri verilmesi.
- ✓ **Yeniden Kullanılabilir Ürünlerin Benimsenmesi:** Plastik atık oluşumunu sınırlamak adına alışverişlerde bez çanta, günlük yaşamda ise matara ve yeniden kullanılabilir kupa gibi alternatiflerin tercih edilmesi.

⁶ [Internet] <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health> Erişim:27.05.2026

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-63)

- ✓ **Beslenme Alışkanlıklarının Gözden Geçirilmesi:** Küresel karbon yükünde önemli bir paya sahip olan hayvancılık endüstrisinin etkilerini hafifletmek amacıyla et tüketiminin sınırlandırılması ve bitkisel bazlı beslenmeye daha fazla alan açılması.
- ✓ **Karbon Ayak İzinin Dengelenmesi:** Bireysel karbon salınımının hesaplanarak karbon dengeleme projelerine katkıda bulunulması; iklim odaklı sivil toplum kuruluşlarına maddi veya gönüllü destek sağlanması.
- ✓ **Dijitalleşme ve Toplumsal Farkındalık:** Kâğıt tüketimini en aza indirmek için iş süreçlerinin dijital ortama taşınması, yerel çevre politikalarının takip edilmesi ve iklim bilincinin kitle iletişim araçlarında yaygınlaştırılması.⁷

Bütün bu riskler ve çözüm önerileri birlikte değerlendirildiğinde, sağlıklı bir çevrenin korunmasının insanlığın ve küresel sağlığın geleceği için ne kadar hayati olduğu açıkça görülmektedir. Tam da bu yüzden, 2026 Dünya Çevre Günü temasının doğrudan iklim krizini odağına alması, karşı karşıya kaldığımız geri döndürülemez tehditlere karşı küresel bir refleks geliştirilmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Gezegenin geleceğini korumak adına, hem büyük ölçekli politikalarda hem de günlük alışkanlıklarda somut adımlar hızla hayata geçirilmelidir.

Şekil 1.⁸ Dünya Çevre Günü 2026.

⁷ [Internet] <https://globalgoals.org/goals/13-climate-action/> Erişim:29.05.2026

⁸ [Internet] <https://www.worldenvironmentday.global/2026/about/2026-campaign> Erişim:01.05.2026